
Орехова В. В.

Бібліотека імені М. А. Жовтобрюха, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка (м. Полтава, Україна)

ДІЯЛЬНІСТЬ БІБЛІОТЕКИ УНІВЕРСИТЕТУ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ЗМІН

У статті розглянуто діяльність бібліотеки імені М. А. Жовтобрюха Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка в умовах трансформаційних перетворень. Зосереджено увагу на впровадженні сучасних послуг, спрямованих на інформаційне забезпечення всіх учасників освітнього процесу в системі наукових комунікацій і бібліотечно-комунікаційних технологій. Схарактеризовано діяльність книгозбірні з забезпечення інформаційної підтримки науково-дослідної діяльності університету.

Ключові слова: бібліотека закладу вищої освіти; інформаційно-комунікативні технології; відкритий доступ; відкрита наука; наукові комунікації; інституційний репозитарій; формування академічної культури

Orekhova V. V.

Library, Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University (Poltava, Ukraine)

THE ACTIVITY OF THE UNIVERSITY LIBRARY WITHIN THE FRAMEWORK OF TRANSFORMATIONAL CHANGES

The article considers the activity of the Library named after M. A. Zhovtobryukh of Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University in the conditions of transformational changes. The focus is on the introduction of modern services aimed at providing information to all participants in the educational process in the system of scientific communications and library-communication technologies. The activity of the library on providing information support of the research activity of the university is characterized.

Keywords: library of higher education institution; information and communication technologies; open access; open science; scientific communications; institutional repository; formation of academic culture

Стрімкий розвиток інформаційних і комунікаційних технологій призвів до радикальних змін в усіх галузях людської діяльності, зокрема і в бібліотечній. Це спонукає бібліотеки закладів вищої освіти змінювати свою діяльність і переосмислювати свої головні завдання.

У цьому напрямку працює й бібліотека Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка як одна з найстаріших і найбільших книгозбірень Полтавщини. Вона носить ім'я відомого українського мовознавця, доктора філологічних наук, професора, нашого славетного земляка Михайла Андрійовича Жовтобрюха.

Університетська книгозбірня за роки свого існування має свої вагомні здобутки та традиції. У свої 107 років Бібліотека університету є освітньо-науковим, культурно-просвітницьким, інформаційно-комунікаційним центром університету, яка не зупиняється

у своєму розвитку, має чітко визначені цілі, базовані на формуванні, оновленні, актуалізації багатогалузевого книжкового фонду, електронних інформаційних ресурсів, їх ефективного використання, покращення бібліотечно-інформаційного обслуговування й запровадженні новітніх інформаційних технологій.

Нині для якісного та ефективного інформаційного забезпечення освітнього та наукового процесу функціонують 4 абонементи та 4 спеціалізовані читальні зали. Сформовано універсальний бібліотечний фонд понад 600000 одиниць зберігання як на традиційних так і на електронних носіях інформації. З-поміж книжкового багатства – майже 15000 документів пам'яток книжкової культури (перша пол. XVIII – 30-ті роки XX ст.). Це унікальні, раритетні видання. Вони – гордість не лише бібліотеки та університету, а й усього Полтавського краю.

В умовах трансформаційних перетворень університетська бібліотека поряд з традиційними бібліотечними послугами окреслила й випрацьовує новий вектор розвитку інноваційного спрямування з поглиблення інтеграційної взаємодії дослідницької і бібліотечно-бібліографічної діяльності. Започатковано ряд нових послуг, спрямованих на інформаційне забезпечення студентів, магістрантів, аспірантів, молодих учених, професорсько-викладацького складу, співробітників університету в системі наукових комунікацій.

Пріоритетним напрямком роботи бібліотеки є надання вільного доступу до інформації, що особливо актуальним є нині, в умовах карантину. Для забезпечення безпечних умов організації освітнього процесу працівники бібліотеки надають послуги онлайн.

Бібліотека має власний вебсайт (<http://lib.pnpu.edu.ua/>), який презентує, дає змогу цілодобово працювати з інформаційними електронними ресурсами віддаленого доступу так і з власними базами даних (навчальними, методичними, науковими, довідковими виданнями університету), а також користуватися електронним каталогом. Формується й наповнюється освітня електронна бібліотека, яка активно використовується у освітній і науковій діяльності. Популярністю у віддалених відвідувачів користуються послуги «Віртуальна довідка», електронна доставка документів (ЕДД), особливо під час дистанційного навчання. Сайт книгозбірні пропонує покликання на безкоштовні наукові бази даних, електронні бібліотеки, колекції журналів, інформаційні портали та бази даних провідних наукових видавництв світу.

Діють ряд послуг, спрямованих на інформаційне забезпечення здобувачів вищої освіти, молодих учених, професорсько-викладацького складу університету в системі

наукових комунікацій. У рубриці «OPEN ACCESS» здобувачі вищої освіти мають можливість ознайомитися з вебресурсами відкритого доступу (48 БД), а саме: BASE; De Gruyter; Наукова періодика України; Open Directory Project (ODP, Відкритий Каталог (ODP); Directory of Open Access Journals; Electronic Journals Library; (i Open Access); World Scientific – (World SciNet OPEN ACCESS); Wiley-Blackwell та інші.

Функціонує інституційний репозитарій Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка – «IRPNU» (Institutional Repository of Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University) (<http://dspace.pnpu.edu.ua>) як мережевий сервіс відкритого доступу до цифрового архіву інтелектуальної творчості науково-педагогічних працівників Університету. Він містить статті з фахових видань вишу, матеріали конференцій, монографії, навчально-методичні, довідкові та інші видання, патенти й авторські свідоцтва, фото-, [аудіо](#)- та [відео](#)матеріали. Нині репозитарій містить понад 16000 електронних ресурсів.

Створено науково-освітній вебпортал «Макаренкіана», який систематично наповнюється новими інформаційними ресурсами. Контент оприлюднено на вебсайті бібліотеки університету (<http://lib.pnpu.edu.ua/naukometrichni-bazi/1201>). Частину макаренкознавчих матеріалів представлено у відкритому цифровому архіві інституційного репозитарію університету (IRPNU), що розширює можливості інформування широкого загалу.

Реагуючи на сучасні реалії, відбуваються трансформаційні зміни й університетській книгозбірні. У 2017 році проведено реорганізацію бібліотеки з метою якісного та ефективного інформаційного забезпечення освітнього та наукового процесів, впровадження новітніх інформаційних технологій та потребою в подальшій модернізації книгозбірні згідно із сучасними тенденціями та оптимізації її роботи. У складі бібліотеки створено сектор інновацій та підтримки наукових досліджень, який організовує діяльність із супроводу університетської науки; вивчення та впровадження в роботу бібліотеки методів наукометричного та бібліометричного аналізу інформаційних потоків, з організації надання вільного доступу до міжнародних електронних баз даних та авторитетних наукометричних БД та видавництв (Scopus, Web of Science, EBSCO, Springer, WILEY та інших).

Окремим аспектом діяльності бібліотеки є сприяння розвитку видавничих проєктів наукових періодичних видань: розміщення офіційних сайтів журналів на платформі OJS, реєстрація DOI в реєстрі агенції CrossRef, перевірка і редагування метаданих статей (посилання в тексті, списки використаних джерел за ДСТУ 8302:2015 та References

згідно вимог стилю APA, перевірка на омографі, транслітерація, транслітерація). Так, наукові періодичні видання університету (10 видань) (<http://lib.pnpu.edu.ua/naukovi-vidannja-pnpu>) представлено на порталі «Наукова періодика України» (<http://journals.urau.ua>).

З 2019 року Університет співпрацює з реєстраційним агенством CrossRef з отримання міжнародного цифрового ідентифікатора DOI (Digital Object Identifier), підписавши угоду з Міжнародною асоціацією видавців PULA «Угода про членство в PULA Учасника, Представленого ТОВ “Видавнича служба УРАН”». Бібліотека сприяла реєстрації міжнародного цифрового ідентифікатора DOI, бібліотекарі та супроводжує розміщення видань на платформах EBSCO, BASE, OJS та інших.

Бібліотека імені М. А. Жовтобрюха активно долучається до формування академічної культури, проводить семінари, тренінги на яких витлумачує принципи академічної доброчесності, правильного цитування джерел, консультує з питань управління бібліографічною інформацією та використання мереж наукової комунікації, реалізує заходи зі сприяння академічній доброчесності із застосуванням сучасних програмних продуктів та використанням антиплагіатних систем. Зоорганізовано та проведено ряд семінарів й тренінгів, а саме: «Академічна доброчесність і ресурси вільного доступу до інформації»; «Академічна доброчесність в освітньому та науковому середовищі університету»; «Сучасні інформаційно-комунікаційні сервіси, послуги, продукти університетської бібліотеки», «Міжнародні бази даних та наукові комунікації: на допомогу аспірантам», «Редагування академічних текстів. Основні правила оформлення бібліографії» та інші.

У бібліотеці встановлена українська ліцензована антиплагіатна система Unicheck, де і здійснюється перевірка документів. Працівники бібліотеки надають консультації викладачам і здобувачам вищої освіти з правил використання чинних вітчизняних та Міжнародних стилів цитування й посилання в наукових працях.

Отже, університетська бібліотека постійно розвивається, удосконалює свою структуру та бібліотечно-комунікаційні технології, упроваджує нові форми, послуги, сервіси. Цілком закономірно, що пріоритетної ваги набуває миттєве реагування на глобальні зміни, реагуючи на сучасні реалії та виклики, які спонукають нас рухатися вперед і адаптуватися до нових умов.